

Jiří Pavlů

Edukace dospělých v pojetí polských andragogů

Doktorská disertační práce

Katedra andragogiky a personálního řízení FF UK

Praha 2008

Posudek oponenta práce

Úvod

Předkládaná práce se jeví jako žádoucí „můstek“ mezi rozvojem andragogické vědy v Polsku a Česku. V posledním období jsme u nás neměli souhrnné informace o tématech a stavu rozpracování problémů v dílech polských andragogů. Je určitě pozitivní, že se autor o to pokusil nejen analýzou primárních zdrojů, ale také vlastní aktivitou, tj. konzultacemi, účastí na konferencích, studijním pobytem v Polsku apod.

Komentář k disertační práci

Práce je členěna celkem do deseti kapitol (kromě úvodu). První a druhá kapitola se zabývá cíli a historií osvěty dospělých v Polsku. Jde o velmi zajímavý přehled různých historických etap ve vývoji země a vlivu různých společenských změn na vývoj osvětové činnosti. Vedle prvních dvou kapitol pak působí zcela protikladně kapitola třetí, nazvaná „Rozvoj teorie vzdělávání v Polsku“. Ta je zaměřena jen na vznik, vývoj a cíle pedagogiky dospělých/andragogiky. Je však jen určitou „zkratkou“, jen určitou rešerší problémů bez bližšího vysvětlení či závěru. Co mě dále vadí, že v textu není zcela jasně odlišován výklad autora co se týká vývoje školství (zvl. sekundárního a terciálního), osvěty, dalšího profesního vzdělávání či zájmového vzdělávání. Víím, že to je z historického pohledu těžké, ale text by byl více přehledný a strukturovaný. Navíc u kapitoly třetí název neodpovídá obsahu.

Kapitola čtvrtá by mohla tvořit jedno z těžišť práce. Představuje pokus shrnout z poměrně rozsáhlé polské pedagogické a andragogické literatury nejpoužívanější pojmy. Opět je to autorem činěno velmi pečlivě, došlo ke shromáždění řady zajímavých definic a pojetí zkoumaných problémů. S trochou nadsázky je tak však činěno „novinářským“ způsobem. Jiří Pavlů shromáždil určitá vnitřní fakta, seřadil je podle určité logiky, a to je prakticky vše. Poznání dále nekomentuje, neposunuje vědění dále.

Toto se týká i další páté kapitoly pojednávající o profesionalizaci andragoga. Kromě základních (zde už také trochu i nesourodých) informací z různých zdrojů zde ještě více než

předtím chybí souhrn, náznak vědeckého přístupu spočívající např. v taxonomii problémů spjatých s profesionalizací andragogů v současném Polsku.

Kapitola šestá již podle mého názoru do disertační práce nepatří. Je navíc „upovídaná“, nepřehledná, ne příliš jasná. Nechápu, proč se do ní autor pustil. Na dané téma existuje velmi přehledná studie v systému EURYDICE-European Unit z roku 1999. V českém jazyce ji vydal v témže roce Ústav pro informace ve vzdělávání MŠMT. Studie je sice zaměřena převážně na polské školství, ale nechybí tam údaje i o vzdělávání dospělých. Tato studie má oproti textu Jiřího Pavlů několik výhod. Je stručnější, jasnější a hlavně používá terminologii ISCED. Navíc obsahuje i údaje z kapitoly osm této práce a realitě je tato studie blíže v tom, že odkrývá způsoby financování školství a vzdělávání dospělých v Polsku.

Sedmá kapitola práce Jiřího Pavlů se věnuje univerzitám třetího věku v Polsku. Opět bez náznaku jakéhokoliv hodnocení či stanoviska ze strany autora.

Abych jen nekritizoval. Devátá kapitola je určitě originálním a zajímavým textem popisujícím současný stav řešení problémů v polské andragogice. U nás je těmito analýzami situace v pedagogice a andragogice znám prof. Průcha. Ten dokáže přesně specifikovat nejen odbornou literaturu z oboru, ale i náplň práce jednotlivých pracovišť, situaci v řešení výzkumných úkolů apod. Víím, že Dr. Pavlů není prof. Průcha. Víím také, že záběr polských andragogů je široký a počet pracovišť daleko větší než u nás. Nicméně se zdá, že autor v této fázi zpracování práce jakoby ztrácel dech. Také množství výchozích podkladů autora už nebylo určitě tak široké jako na začátku práce při historických analýzách. Zde už bylo nutno vzít jako podklad americkou databázi ERIC (Education Resources Information Center), v níž jsou uvedeny významné práce týkající se polské andragogiky v současnosti i budoucnosti. Toto sdělení se týká i poslední desáté kapitoly snažící se prognózovat budoucnost andragogiky v Polsku. Uvedu příklady relevantní odborné literatury věnované situaci a trendům polské andragogiky.

(Celkem jde o 42 možných titulů.)

Kulich Jindra: The Role and Training of Adult Educators in Poland

(číslo v ERICU ED048578)

Kolektiv: Vocational Education and Training against Social Exclusion: Poland. Report

(ED 473185)

Butler, Norman L. a kol. Non-Formal Education in Poland and Canada-Compared.

(ED 497368)

Drogosz-Zablocka, E. Continuing Vocational Training in Poland. (ED 462578)

Ratman-Liverska, I. University for Older Learners in Poland. (EJ 546919) apod.

Poslední komentář se týká závěru a literatury. Závěr není závěrem, jen souhrnem dalších nesourodých citací. Je úzusem, že součástí práce je soupis bibliografických citací a bibliografie, tj. seznam prací k tématu nepoužitých v disertaci.

Hodnocení disertační práce

Základní kritérium hodnocení odborného textu ve formě doktorské disertační práce je to, jak stanovené cíle korespondují se zvolenými metodologickými nástroji a dosaženými výsledky práce.

Cíle práce doktorand vymezuje v úvodu práce takto:

- „a) přiblížit problematiku edukace dospělých v Polsku v historických souvislostech a dějinném vývoji s reflexí současnosti,
- b) prezentovat názory a přístupy k dané problematice edukace dospělých s důrazem na význam andragogiky pro dospělého člověka v celé šíři jeho života,
- c) objasnit genezi, rozvoj a cíle andragogiky v Polsku.“

V zásadě lze říci, že cíle výuky byly naplněny a k naplnění cílů práce byly zvoleny adekvátní metodologické přístupy. Všechno snažení autora však skončilo na povrchu, u shromáždění relativně širokého okruhu informací, citátů, zajímavostí. Autor zřejmě z důvodu malé erudice ve vědě a vědecké terminologii dále s poznatky v zásadě nepracoval. Ukážu to na příkladu upřesnění terminologie. Tuto problematiku považuji jinak za největší přínos práce. Jednak autor nepropojil terminologická vymezení polských andragogů s českými, nejlépe s „Palánovým“ elektronickým výkladovým slovníkem. Nemuselo to být u všech pojmů, ale určitě u některých pojmů pro andragogiku stěžejních. Dále např. na str. 140 se používá termín geragogika. V České republice se lze setkat také s termíny gerontogogika a gerontopedagogika. Na tomto místě měl následovat stručný vstup, exkurz autora apod. Dalším negativem práce je absence zobecňujících a komparativních pohledů na situaci v polské andragogice (viz komentář k databázi ERIC). V práci mi chybí zmínka (kromě prací Jindry Kulicha) zejména o pracích Normana L. Butlera, který učí na univerzitě v Krakově, zejména články, kde popisuje vzdělávání dospělých v Polsku po roce 1990, využití programu Tempus, vytváření nestátních škol apod. Tyto hodnotící články jsou dostupné na internetu v USA i v Polsku. Z dalších hodnotících zdrojů k vývoji polského vzdělávání a jeho současnému stavu (i budoucímu rozvoji) v práci chybí práce A. Janovského, který je bývalým náměstkem ministra školství Polska. Třetí významný chybějící zdroj je B.M. Sliwerski, bývalý viceprezident Polské pedagogické společnosti.

Otázky k diskuzi při obhajobě

Při rozpravě k práci mám představu o vyjasnění určitých hodnotících a komparativních přístupů autora k problematice polské andragogiky. Poté je možno přistoupit k dalším doplňujícím dotazům, neboť práce otevírá svým pojetím řadu problémů.

1. Jak je organizováno vzdělávání Poláků žijících v zahraničí? Ať již pobývajících dočasně v cizině, kteří odešli za prací, nebo trvale usazených v cizině? Jaké subjekty jsou nositeli vzdělávání pro Poláky v cizině? Využívá se e-learning?
2. Organizace výuky polštiny a povědomí o polské kultuře v cizině? Jak se podílí např. Polské kulturní středisko v Praze na vzdělávání Poláků v ČR a Čechů v ČR a Polsku? Kdo tato polská kulturní centra v cizině řídí? Jak organizují vzdělávací činnost?
3. Učí polští andragogové na VŠ v zahraničí a pokud ano, kde? Uveďte příklady spolupráce vysokých škol s andragogickými studijními obory v ČR a Polsku, např. společné vědecké konference.
4. Jak se v Polsku provádí hodnocení kvality škol pro další vzdělávání a jejich vzájemné porovnávání (ranking, žebříčky, benchmarking)?

Závěr

Doktorská disertační práce Jiřího Pavlů přináší řadu informací a poznatků z polské andragogiky a vzdělávání dospělých. Autor určitě vynaložil velké úsilí ve sběru dat, snažil se postihnout široké pole edukační reality v historii i současnosti Polska. Podařilo se mu vytvořit relativně přehledný dokument o situaci ve výuce pedagogických a andragogických disciplín na předních polských univerzitách a řešených problémech na dalších vědecko-výzkumných pracovištích. Získané poznatky ověřovat osobními kontakty s řadou předních polských odborníků. Toto jsou ve stručnosti důvody proč předloženou doktorskou disertaci PhDr. Jiřího Pavlů „Edukace dospělých v pojetí polských andragogů“ doporučuji k obhajobě před komisí FF UK. Uvedená práce má na druhé straně nedostatky a rezervy v hodnocení, komparaci získaných poznatků. Proto je toto moje stanovisko jenom velmi těsně nad stanovenou „laťkou“ celkového kladného hodnocení práce.

Praha, březen 2008

doc. PhDr. Jaroslav Mužík, DrSc.